

derai ed a sconfiggere un nemico da lui non cercato.

A buon diritto dunque il Bouciquaut ha subito la sconfitta,

per lui inevitabile, tosto o tardi.

Non però fu facile la vittoria né senza gran sangue, come attesta il numero dei morti, dei feriti e prigionieri;

e lo Zeno si mostrò valoroso duce e prode combattente, spargendo il proprio sangue.

La vittoria recente rinnova i suoi trionfi passati,

initium ortum videretur ^(a), tunc tamen, cum ^(b) minime decrevisses, necessitatem pugne subiisti, et, cum minime id expectares ^(c), coactus es defendendo vincere quos offendere nolebas. itaque, ut vim repelleres, victoriam retulisti, et quos pacatos abire volebas ^(d), invitus ^(e) pene vicisti. iure igitur victi sunt, quoniam cupiditate 5 vincendi nata est ab eis primum ^(f) iniuria. quid enim si imparatum offendissent, quanquam non facile sub tali duce possent copie imparate reperiri ^(g), aut non tanto studio eius vestigia classis observasses? alicubi profecto, ubi minime opus erat, insignem aliquam cladem edidissent. nunc autem bene habet illud tragedi Senece: 10 «sequitur a tergo superbos victor deus» ⁽¹⁾. non fuit tamen facilis aut incruenta ea ^(h) victoria. imo vero militum utrinque virtutem ⁽ⁱ⁾ hinc agnoscere licet, quod nec illi nisi extrema vi subacti aut potuerunt capi aut fugam ^(k) sustinuerunt ^(l), et tui vel mori potius vel vincere decrevisse videntur, quod tam multi vulnera ex pugna re- 15 tulerunt. tu autem utriusque et summi ducis et strenui militis in hac pugna partes obisti ^(m), nunc multa arte imperando aliis, nunc ipse acriter pugnando, atque ut tuo ⁽ⁿ⁾ ductu, ita et per tuum sanguinem victoria parta est ⁽ⁿ⁾. fugasti itaque ducem illum tam clarum, partem cepisti navium, purgasti mare, victoriam reportasti; 20 unde renovatur memoria rerum antea ^(o) per te gestarum, et ex recentibus vulneribus, veterum, que olim pro tua republica pertulisti, frequens recordatio ^(p) multa cum laude vocibus hominum ^(q) celebratur. que sunt totidem tibi monumenta ad eternitatem fame

(a) *T Mur.* videretur et cum (b) *V tunc tu cum Har.* tunc cum autem (c) *G* subisti et cum minime spectares *T* subisti, id spectare coactus *Mur.* subiisti et coactus es defendendo (d) *B G Ra M V* volebas *Har.* nolebas *C corr.* volebas *in* malebas *Mur.* malebas (e) *G Har.* invictus (f) *Mur.* prima (g) *Z* comperiri (h) *M Z V Mur.* om. ea (i) *M Z V* virtutes (k) *B G om.* fugam *Mur.* fugere (l) *In B* haud potuerunt capi haud sustinuerunt è scritto da prima mano. (m) *Har.* atque in tuo (n) *B e C* in marg. parta sit corr. in parta est *Ra* parata sit *V* parata est (o) *T* rerum ab antea (p) *G* pertulisti frequens, recordatio (q) *Mur.* omnium

(1) *SEN. Herc. Fur.* 385; ma invece di «victor» il testo ha «ultor», parola forse mal decifrata dai copisti.

(2) Il *V.* ricalca qui le orme di *SALL. Catil.* LX, 4: «strenui militis

«et boni imperatoris officia simul ex-
«sequebatur»; come pure (*r. II*),
della frase: «Neque tamen exercitus
«populi Romani metam aut incruentam
«victoriam adeptus est» (*ibid.* LXI, 7.